

Submission - om kristendom og islam og den augsburgske trosbekendelse.

Kurt Villads Jensen, maj 2006

Den augsburgske trosbekendelse melder klart ud i allerførste paragraf: Det guddommelige væsens enhed og personernes trehed skal tros sandt og *sine ulla dubitatione* - uden nogen som helst form for tvivl. Egentlig er det ganske hårde krav at stille til almindelige troende, at de ikke må tvivle. Den augsburgske trosbekendelse fra 1530 er et af den danske folkekirkes bekendelsesskrifter, som alle præster i kirken er forpligtet på og dermed vel også alle medlemmer af folkekirken.

Den augsburgske fortsætter og forklarer: Det guddommelige væsen (*essentia*, Wesen), som også kaldes Gud, er evigt, ulegemligt, udeleligt, af umålelig magt, visdom, godhed, skaber og opretholder af alle ting, såvel synlige som usynlige - og dog er det tre personer af samme væsen og magt, samevige, Fader, Søn og den Hellige Ånd. Derefter fordømmer trosbekendelsen alle kætterier, "som er blevet rejst mod denne trosdefinition", manikæerne, som tror på et godt og et ondt princip og dermed nærmest to guder, valentianerne, arianerne, eunomianerne og mahometisterne. De sidste er muhamedanerne eller, mere korrekt, muslimerne. Det hører altså med til enhver dansk folkekirkepræsts opgave at fordømme muslimernes opfattelse.

Hvad ligger der bag? Hvori består uenigheden egentlig? Selvfølgelig i Koranens meget direkte afvisning af, at Gud har en Søn. "Oh Jesus, søn af Maria, sagde du til menneskene: anse mig og min moder for to guder ved siden af Gud. Og han vil svare: Ære være Dig. Aldrig kunne jeg sige, hvad jeg ikke havde nogen ret til at sige" (sura 5,116). Jesus afviser selv direkte sin guddommelighed ifølge islam, selv om det er ham og ikke Muhammad, der får hædersbetegnelsen *kalimati minhu* - et ord fra Gud (sura 3,45), som altså ikke er den samme form for Ord som i Johannesevangeliets allerførste vers: "I begyndelsen var Ordet, og Ordet var Gud, ...".

Uenighed om Jesus. Men bag det ligger nok et helt fundamentalt problem, som er fælles for de store monoteistiske religioner. Gud er almægtig, eller bedre i den

augsburgske formulering, af umålelig magt (unermesslicher, immensa). Han - eller Det - står uden for al menneskelig fatteevne, Han er kvalitativt noget helt andet end mennesket, Han kan ikke forstås eller defineres, afgrænses. Han var før alle tider, og Han skal være der, også når Hans skabte verden og tiden ikke er længere. Det må ligge i selve begrebet Gud, og det er jo for så vidt godt nok. Men det er temmelig fjernt og, hvis Han ikke var andet, også et statisk gudsbegreb. Vi er næsten nødt til at tro, at Han også har manifesteret sig i konkret historisk tid, at Han har åbenbaret sig. For jøderne skete det i Loven. For de kristne i Jesus. For muslimerne i Koranen. Gud trådte ind i den menneskelige historie på et helt bestemt tidspunkt, som man kan sætte årstal på.

Der er sikkert et utal af forskellige opfattelser af, hvordan det så helt præcist skal forstås. Men både inden for jødedommen og islam har der været diskussioner helt parallelle med de kristne, som nåede frem til samme konklusion: Loven eller Koranen er af fuldstændig guddommeligt væsen, uskabte og lige så evige som Gud. Selvfølgelig må der være forskelle på de tre opfattelser af åbenbaringen, men de kan også overdrives. Jeg har ofte hørt lutherske præster forklare, at det var særligt fint, at den kristne Gud åbenbarede sig i et menneske, for så har vi ikke en autoritativ bog, som man bare kan slå op i. Så bliver man nødt til at tænke selv. Men det bliver man da så sandelig også, hvis man tror, at Moseloven eller Koranen er fuldstændig guddommelig, for så skal man tolke hvert eneste ord og hvert eneste udsagn, selv om det synes at være i modstrid med andre udsagn i samme tekst. Kun de allermest overmodige kan tro, at de kan gennemskue en guddommelig tekst fuldstændigt og helt sikkert vide, hvad der er sandheden.

Kan Gud åbenbare sig flere gange? Det ligner lidt en falliterklæring, hvis Han ikke kan finde ud af at gøre det ordentlig første gang og er nødt til at prøve igen, som den melkitiske Theodor Abu Qurra ('Trøstens fader') skrev omkring 800. Men der ligger alligevel en tanke om progression, om fuldkommengørelse af tidligere åbenbaringer, både i kristendommen og islam. Jesus var ikke kommet for at nedbryde Loven, men for at fuldkommengøre den (Matt. 5,17). Og muslimske teologer har anerkendt Moseloven og Evangelierne som åbenbaringer, der bare ikke er blevet rigtig modtaget, og derfor var det nødvendigt med en ny, endegyldig åbenbaring med Koranen. Det forklares med begrebet *tahrif*, der betyder 'ændringer.' Nogle muslimer har ment og mener, at jøder og kristne

fiflede med teksterne og fx fjernede alle de steder, hvor Muhammad var nævnt. Men mange muslimske teologer helt fra 800-tallet og frem til nu har ment, at tahrif blot var en fejlfortolkning af teksten, som gjorde det nødvendigt med en præcisering. Fuldstændig som mange kristne teologer har ment, at jøderne tolkede Moseloven forkert, fordi de forstod den bogstaveligt.

Det er ubehageligt at åbne for åbenbaringsposen, for rent logisk er der jo så ingen ende. Skal Mormons bog fra 1830 så også opfattes som en rigtig åbenbaring, fordi mormonerne mener, den gengiver Guds ord nøjagtigt på guldplader? Mormonernes begrundelse for nødvendigheden af denne nye åbenbaring var også, at noget er faldet ud af Biblen, nemlig beretningen om udvandringerne til Amerika omkring 2500 og omkring 600 før Kristus. Det har jeg ikke nogen løsning på, men i det mindste er mormonerne ikke, af gode grunde, nævnt i den augsburgske trosbekendelse.

På samme måde kan man overveje, om der er paralleller til den tredje person i Treenigheden. Helligånden er vel Guds virkning igennem historien efter inkarnationen, hver dag og her og nu, hvad enten man så opfatter Den som traditionen, som det levende ord, som menigheden, som den sakramenteforvaltende kirke eller som den umiddelbare inspiration af den enkelte troende. Helligånden er kort sagt den Guds kraft, som virker i dag, og som hele tiden skal tolke åbenbaringen og gøre den levende og virkende i stadig skiftende omgivelser. Talmud, det aldrig afsluttede og meditative tolkningsarbejde af traditionen og Loven, er vel noget af det samme. Inden for islam er det vel sunna, altså menighedens sædvane eller hele tolkningstraditionen inden for de fire traditionelle muslimske lovskoler, som autoritativt skal fortolke Koranens åbenbaring igen og igen på nye måder.

Profeten Muhammad indtager en særstilling inden for islam, som er svær at forstå fra et traditionelt dansk ståsted. Han er ikke guddommelig, selv om han er Guds talerør og *khatim al-nabiyin* - profeternes segl, deres afslutning (sura 33,40). Efter ham skal der ikke komme andre profeter, mener de fleste muslimer. Mange undergrupper inden for islam regner dog med senere hellige mænd eller profeter, fx Ahmadiyya, der er en stor bevægelse i Danmark, og som anser Mirza Ghulam Ahmad, der døde i Punjab i 1908, for

Messias og modtageren af en ny åbenbaring. Alligevel har de samme ærefrygt over for Muhammad som andre muslimske menigheder.

De famøse tegninger i Jyllandsposten kan vel ikke rigtig være blasfemiske, når Muhammad ikke er guddommelig, og de var ærlig talt ikke særlig slemme ud fra alle normale danske kriterier. Ganske vist var de led i avisens langvarige systematiske hetz mod muslimer og lanceret bevidst provokerende, men alligevel var reaktionen uventet stærk.

Måske har det noget at gøre med mange muslimers opfattelse af Muhammad som *insan al-kamil*, det perfekte menneske. Det er ganske vist en problematisk betegnelse, fordi nogle af de mere mystiske sufi-grupper inden for islam mener, at man kan meditere sig til at blive perfekt og smelte sammen med det guddommelige væsen. De kan blive perfekte mennesker ved egen hjælp, og det er jo rent kætteri for de fleste muslimer. Men betegnelsen peger alligevel på noget meget vigtigt ved Muhammad. Han var et ganske almindeligt menneske fra jævne kår, men han blev udpeget af Gud til at bringe åbenbaringen til menneskene. Han var af kød og blod og med alle de svagheder og drifter, som vi alle har, men han blev alligevel udvalgt af Gud og dermed gjort helt syndfri. Der ligger et enormt håb i den tanke for alle andre mennesker. Mennesket kan overskride grænsen mellem menneske og Gud, ikke ved egne gerninger, ikke ved særlige overnaturlige evner, men simpelthen fordi Gud vil det.

Det dækker slet ikke at sammenligne Jesus og Muhammad. Ganske vist var Jesus også det fuldstændig syndfri menneske (Hebr 4, 15 m.fl.), hvad man i middelalderen forklarede med, at han i modsætning til alle andre mennesker efter syndefaldet ikke havde lyst til sex (beklageligt for Da Vinci-mysteriets spekulationer om Jesu elskerinde). Men der er alligevel en forskel på grund af Jesu dobbelte natur. Som helt menneske måtte Han føle tørst og sult og lidelse, men som helt Gud var det jo samtidig Hans egen guddommelige beslutning, i modsætning til Muhammads. Måske er pointen for de fleste kristne, at det ikke er så slemt at lave karikaturer af Jesus, fordi Han selv, som Gud, karikerede det guddommelige ganske kraftigt ved at dø på et kors. Eller måske føler vi det bare ikke så slemt, fordi vi lever i et samfund, hvor hån, spot, vold og seksuel fornædelse er almindeligt i det offentlige rum.

Muhammad skal man nok snarere sammenligne med Jomfru Maria. Det giver stadig ikke så megen mening for danskere i dag, men i den vestlige kristenhed har hun i totusind år netop været eksemplet på et ganske almindeligt menneske, forlovet med noget så ordinært som en tømrer, men hun blev udvalgt af Gud, og helt fysisk bragte hun Guds åbenbaring til menneskene. Hun er et ideal, et håb, et løfte om forbøn. Formodentlig er der også grænser for, hvad mange katolikker ville finde sig i af karikaturer af Jomfru Maria.

Alt det her løser for så vidt ikke nogen problemer overhovedet. Hvis man skal tage en religion alvorligt, må man jo tro på, at den er fuldstændig sand, og så kan en anden religion ikke samtidig være fuldstændig sand. Forskellen mellem religionerne viser sig først og fremmest i den anden trosartikel i den kristne trosbekendelse, netop i den indledende paragraf i den augsburgske trosbekendelse. Den der handler om åbenbaringen, om hvordan Gud kom til syne på jorden. At Gud er almægtig, kan vi alle blive enige om. At Han virker gennem historien og i dag på en eller anden måde sådan nogenlunde i retning af Helligånden, er heller ikke afgørende problematisk. Men valget står mellem Jesus og Koranen – og altså ikke mellem Jesus og Muhammad, som mange kristne misforstår det.

Det er en gordisk knude, og ind imellem kan jeg godt være taknemmelig for, at jeg ikke er folkekirkepræst og dermed forpligtet til at prædike imod muslimer. Men måske kunne man overveje i stedet at gribe fat i den augsburgske trosbekendelses formulering af Gud som immensa – Den der sprænger alle menneskelige målestokke og lader selv den klogeste stå tilbage som tåbe. "Når jeg ser Din himmel, Dine fingres værk, månen og stjernerne, som Du skabte, hvad er da et menneske, at Du kommer ham i hu, et menneskebarn, at du tager Dig af ham." (Sal 8,4-5). Gud er så stor og anderledes, at vi umuligt kan forstå Ham. Og hvem af os kan egentlig dømme fuldstændig sikkert om, hvordan Han har besluttet at åbenbare sig, som menneske eller bog? Selvfølgelig må vi tro, det som vi nu bliver givet at tro, men det behøver vel ikke at medføre, at vi nødvendigvis skal fordømme andres tro som ugudelig og forkert og djævelsk. Egentlig er det vel kun Gud, der kan gøre det.

Det er ganske vist ikke nemt, hvis man tager sin egen personlige tro alvorligt. Hvordan skal der så være plads til andre opfattelser, som umiddelbart ser så anderledes

ud. Selvfølgelig ved at snakke sammen og prøve at diskutere og lytte og lære af hinanden, men også ved at sætte sig ganske alene og stille og tænke over sine egne trosbegreber. Er de unikke, kan andre forstå dem, kan de gengives, så de giver mening for andre. Det er efterhånden blevet en vits eller en anstødsten for mange kristne, at islam betyder 'underkastelse', og i Holland har man kunnet lave film, som kombinerer seksuel underkastelse med en radikal åbenbaringskritik. Underkastelse er her det samme som ufrihed, og straks ser man forskellen til kristendommen. "Er jeg ikke fri? Har jeg ikke set Jesus?" (1 Kor 9,1). Men måske ligger der noget andet og dybere i det. Underkastelse i islam er følgen af den simple erkendelse, at Gud er almægtig og hverken kan forstås fuldt ud eller monopoliseres af nogen enkelt imam eller enkelt troende. Underkastelse er simpelthen det, som man i kristendommen i årtusinder har kaldt ydmyghed. Ydmyghed over for Guds storhed.

Den augsburgske trosbekendelses fædre formulerede sig skarpt i åbningsparagraffen, og det binder jo så principielt alle nuværende danske folkekirkemedlemmer. På den anden side set var samme fædre også forsigtige og afbalancerede i deres formuleringer mange andre steder i den lange trosbekendelse. Og selv om de ofte formulerede sig bastant i den anspændte situation i 1530, er der alligevel ind imellem en undertone af ydmyghed og erkendelse af, at Gud kan man ikke sætte på en endegyldig formel. Måske kunne man tage udgangspunkt i Guds almagt, ikke for at gøre alt lige gyldigt og ligegyldigt, men for at finde et fælles ståsted for at diskutere og lære af hinanden.